

4. Shoalimov A.X., Tojiboyeva Sh.A. *Iqtisodiy tahlil. O'quv qo'llanma. -T .: Lesson-press, 2016.*

RAQAMLI HUKUMAT DOIRASIDA KO'RSATILAYOTGAN PULLIK ONLAYN XIZMATLARDAN FOYDALANISH KO'NIKMALARINI OSHIRISHDA MOLYAVIY SAVODXONLIKNING O'RNI

Umarova Durdona Abdumannabovna

Toshkent shahridagi xalqaro Vestminster universiteti, mustaqil izlanuvchisi

Onlayn davlat xizmatlaridan foydalanishda moliyaviy savodxonlik muhim omil hisoblanadi. Fuqarolar elektron xizmatlar orqali turli davlat bojlari, jarimalar va xizmat to'lovlari amalga oshirishda to'lov tartibi, komissiyalar va xavfsizlik qoidalarini tushunishi zarur. Masalan, Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali amalga oshiriladigan to'lovlarda foydalanuvchi to'lov turi, summasi va to'lov usuli haqida aniq ma'lumotga ega bo'lishi kerak. Bu esa noto'g'ri to'lovlar yoki moliyaviy xatoliklarning oldini olishga yordam beradi. Moliyaviy savodxonlik onlayn to'lovlarni amalga oshirishda xavfsizlikni ta'minlashda ham katta ahamiyatga ega. Foydalanuvchilar shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, ishonchli to'lov platformalaridan foydalanish va shubhali internet manbalaridan saqlanish kabi qoidalarni bilishi lozim. Bu kabi bilimlar raqamli muhitda uchraydigan firibgarlik holatlarini kamaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 24 maydagi PF-76-son Farmoniga ko'ra, bir qator onlayn davlat xizmatlari to'lovlari nafaqat Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali, balki tijorat banklari va to'lov tashkilotlarining mobil ilovalari orqali ham amalga oshirishga sharoit yaratib berildi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi raqamli hukumat doirasida pullik onlayn davlat xizmatlaridan foydalanishda fuqarolarning moliyaviy savodxonlik darajasining rolini aniqlash va ushbu ko'nikmalarni oshirish orqali onlayn to'lovlar jarayonini xavfsiz, samarali va tez amalga oshirish imkoniyatlarini o'rganishdir. Tadqiqot fuqarolarni raqamli to'lov tizimlaridan foydalanishga tayyorlash, moliyaviy xatoliklar va firibgarlik holatlarini kamaytirish va raqamli xizmatlardan foydalanish madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan.

Tadqiqotda Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali, tijorat banklari va to'lov tashkilotlarining mobil ilovalari orqali amalga oshirilgan onlayn to'lovlar haqidagi ma'lumotlar tahlil qilindi. Shuningdek, moliyaviy savodxonlik bo'yicha mavjud davlat hujjatlari (PF-76-son Farmoni), ilmiy maqolalar va so'rovnoma natijalari asosida o'rganildi. Tadqiqotda sifatli va miqdoriy usullar birlashtirildi: aholining raqamli moliyaviy ko'nikmalarini baholash uchun so'rovnoma va intervyular o'tkazildi, statistik ma'lumotlar tahlil qilindi va mavjud amaliyotlarning samaradorligi ko'rsatkichlari o'rganildi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, aholi, ayniqsa qishloq hududlari va ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlar orasida elektron hukumat xizmatlaridan foydalanish bo'yicha savodxonlik darajasi pastligicha qolmoqda. Bu holat raqamli davlat xizmatlaridan keng foydalanishga to'sqinlik qilmoqda. Ikkinchidan, ta'lim sifati va raqamli ko'nikmalar integratsiyasining yetarli emasligi. Ta'lim sifati hamda raqamli ko'nikmalar o'rtasidagi integratsiyaning yetarli darajada emasligi inson kapitali rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Yuqoridagi muammoli masalalarni hal etishda quyidagilar taklif etiladi:

- davlat xizmatlaridan foydalanish va asosiy IT ko'nikmalariga bag'ishlangan o'quv modullarini ishlab chiqish;
- yoshlar orasidan 10 ming nafar ko'ngilli trenerlarni tayyorlash;
- olis qishloq hududlarida mobil o'quv markazlari orqali sayyor seminarlar o'tkazish;
- barcha hududlarda inklyuziv ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish;
- raqamli iqtisodiyot talablariga mos amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish;
- o'rta va oliy ta'lim o'quv dasturlarini zamonaviy talablar asosida yangilash;
- ta'lim sifatini monitoring qilish bo'yicha yagona davlat tizimini joriy etish.

Natijada qishloq aholisining raqamli ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirish va elektron davlat xizmatlaridan foydalanish darajasini kengaytirish mumkin bo'ladi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda raqamli infratuzilma rivojlanish darajasi inson kapitali rivojlanishidan yuqori. Ya'ni texnologik infratuzilma imkoniyatlari aholining raqamli ko'nikmalariga nisbatan tezroq rivojlanmoqda. Agar aholining raqamli savodxonligi yetarli darajada bo'lmasa, hatto eng zamonaviy onlayn xizmatlar ham samarali ishlamaydi. Shu sababli texnologik rivojlanish va inson kapitalini rivojlantirish o'rtasidagi nomutanosiblikni bartaraf etish muhim strategik vazifa hisoblanadi.

Xulosa: moliyaviy savodxonlik raqamli hukumat xizmatlaridan foydalanishda muhim omil hisoblanadi. Fuqarolarni onlayn to'lovlar qoidalari, xavfsizlik choralarini bilish va amalda qo'llashga o'rgatish elektron xizmatlardan samarali foydalanishni oshiradi. Shu bilan birga, qishloq hududlarida moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish uchun o'quv modullari, mobil seminarlar, inklyuziv ta'lim va yosh trenerlar tayyorlash kabi chora-tadbirlar tavsiya etiladi. Natijada, aholining raqamli ko'nikmalari oshadi, elektron davlat xizmatlaridan foydalanish kengayadi va raqamli iqtisodiyot rivojiga ijobiy hissa qo'shiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Abdug'aniyev A. (2020). Elektron hukumat va davlat boshqaruvi tizimini raqamlashtirish. Toshkent: "Fan va texnologiya".

Mamatqulov K. (2021). Raqamli iqtisodiyot va elektron davlat xizmatlari. Toshkent: "Iqtisodiyot".

Raqamli texnologiyalar vazirligi. Ochiq ma'lumotlar to'plami. Toshkent, 2024.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ma'muriy islohotlar doirasida raqamli texnologiyalar sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni (PF-76-son, 24.05.2023 y.)

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni (PF-6079-son, 05.10.2020-y.)

gov.uz- O'zbekiston Respublikasi hukumati portali.

https://mitc.uz/ru/pages/egovernment/2074 - O'zbekiston respublikasi raqamli texnologiyalar vazirligi sayti.

my.gov.uz -Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali.

lex.uz- O'zbekiston respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi.